

Schadelijke insekten in 1964

door

G. VAN ROSSEM, H. C. BURGER en C. F. VAN DE BUND

(Plantenziektenkundige Dienst, Wageningen)

Het jaar 1964 kenmerkte zich door betere weersomstandigheden dan de voorafgaande jaren. Vanuit een entomologisch standpunt gezien deden zich geen bijzondere verschijnselen voor, met uitzondering van enkele vrij omvangrijke plagen. Wij noemen daarvan enige voorbeelden.

In de eerste helft van juni trad ernstige vreterij van *Cacoecia rosana* (L.), de heggebladroller, op in 17 km ligusterheg langs rijksweg 16 tussen Breda en de Moerdijk. Aldaar werd ook een populierenbeplanting langs de weg aangetast door de satijnvlinder, *Stilpnotia salicis* (L.). Langs de Kreekrakdam (weg Bergen op Zoom—Rilland) deed zich eveneens een heftige plaag van satijnvlinderrupsen op populier voor. Rijkswaterstaat heeft langs de Kreekrakdam met een vliegtuig 2 maal DDT toegepast, vooral met het doel de volgende generatie van rupsen te onderdrukken. De vlinders traden ter plaatse zo talrijk op, dat het bij avond de indruk gaf alsof het sneeuwde.

Nabij Hoenderloo in het landgoed Deelerwoud deed zich een plaag van de groene eikebladroller, *Tortrix viridana* (L.) voor. In het landgoed „Oud Naarden” werd de kleine wintervlinder, *Operophtera brumata* (L.), schadelijk in een loofbos. Op verschillende plaatsen traden meest lokale plagen van spinselmotten (*Hyponomeuta* sp.) op. In al deze gevallen hebben wij geadviseerd bij voorkeur geen bestrijding met chemische middelen uit te voeren, aangezien bladschade in een min of meer natuurlijk milieu zich doorgaans gemakkelijk herstelt, terwijl aan het gebruik van chemische middelen in dergelijke milieus belangrijke bezwaren verbonden zijn.

In het zuiden van het land en in de stad Utrecht werd in augustus veel hinder ondervonden van rouwvliegen, *Dilophus febrilis* (L.). Tevens werden ons eind juli een tweetal gevallen gemeld van massaal optreden van de larven van deze soort in weiden te Kockengen (Utr.) en in het Gooi. Het pleksgewijze loswroeten van de zode door *Dilophus*-larven is een bekend verschijnsel in het voorjaar (VAN ROSSEM et al., 1962). Wij vermeldden reeds eerder (VAN ROSSEM, 1944) het massaal optreden van de vliegen in het voorjaar.

Op allerlei plaatsen werden in de voorzomer vrij ernstige aantastingen van rozen door bastaardrupsen opgemerkt. Wellicht de belangrijkste hierbij betrokken soort was de zg. gele rozebladwesp, *Arge ochropus* (Gmel.). Deze bladwesp zet haar eieren op een typische manier af in de toppen van de scheuten, waardoor ze een beschadiging vertonen die eruit ziet, alsof deze is aangebracht met een naaimachine. De aangetaste scheuten krommen zich bij verdere groei sterk. De bastaardrupsen van deze soort vreten later aan de bladeren.

DIPTERA

Een hoogst merkwaardige plaag werd dit jaar voor het eerst waargenomen op bepaalde veebedrijven, waar men een nieuw systeem van mestafvoer toepast. In beginsel berust dit systeem op een geleidelijke afvloeiing van de mest door een

achter de koeien gelegen grup naar de mest-gierkelder. Deze afvloeiing geschiedt nogal traag. Op dergelijke bedrijven in het westen en zuiden van ons land ontstonden dit jaar enorme plagen van de larven van *Tubifera* (= *Eristalomya*) *tenax* (L.), de blinde bij. De larven van deze soort, de bekende rattestaartlarven, leven in natte, eutrofe milieus. Nadat de larven zich in de mest-gierkelder massaal hadden ontwikkeld, zochten zij voor de verpoping droge plaatsen en zodoende verspreidden zij zich door het gehele bedrijf. Het bleek bijzonder moeilijk te zijn om deze plaag direkt te onderdrukken, aangezien overvloedig gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de mestkelder ongewenst was. Er zal nu worden nagegaan, hoe de mestafvoer op deze bedrijven bespoedigd kan worden. Het is te verwachten, dat door een snellere mestafvoer het euvel verhinderd kan worden, omdat de vliegen vermoedelijk tijdens het langzame transport naar de kelder hun eieren bij of in deze massa afzetten.

COLEOPTERA

Door het Itbon werd gemeld dat in de boswachterij Hapert (N.Br.) schade werd ondervonden aan *Thuja* door de rijpingsvreterij van een bastkever, *Phloeosinus thujae* (Perris). Voor zover ons bekend, is deze soort in Nederland eenmaal eerder aangetroffen, nl. te Ommen (1934). Deze kever ontwikkelt zich in stammen en takken van Cupressineëen. Vermoedelijk komen de kevers in ons klimaatgebied in mei en juni te voorschijn. De rijpingsvreterij bestaat uit het zich inboren in de twijgen, vervolgens worden in de loop van de zomer eieren afgezet in de stammen en dikkere takken. Naar alle waarschijnlijkheid worden hiervoor, zoals bij de meeste Scolytiden het geval is, alleen kwijnende exemplaren uitgezocht.

In een maiszetmeelprodukt, door een Nederlandse firma naar Engeland geëxporteerd, werd de merkwaardige Ptinide, *Trigonogenius globulus* Solier aangetroffen. De aantasting werd in Engeland geconstateerd, maar er kon niet worden vastgesteld waar de infectie van het produkt had plaatsgevonden.

LEPIDOPTERA

In anjerbloemen van de Canarische eilanden en uit Zuid-Afrika, die in Nederland werden geïmporteerd, troffen onze ambtenaren geregeld rupsen aan. Bij opkweek te Wageningen verschenen hieruit enige vlinders van de soort *Chloridea arnigera* (Hübner),* de beruchte tomatocaterpillar, die in Nederland ook voorkomt, hoewel deze soort waarschijnlijk in ons land niet agressief is. In de tropen en subtropen, in het bijzonder in de U.S.A., veroorzaken de rupsen soms zeer grote schade aan katoen, mais, tomaten, groenten en siergewassen. Het aantal generaties per jaar, afhankelijk van de temperatuur, varieert van 6 tot 1.

In de omgeving van Utrecht werd een aantasting van *Juniperus sinensis* L. CV. „pfizeriana” door *Argyresthia dilectella* Zeller gevonden. Omtrent deze aantasting van *Chamaecyparis* rapporteerden wij in ons verslag over 1957 (VAN ROSSEM, 1958). Wij spraken toen het vermoeden uit dat deze mot, naast *Chamaecyparis*, ook nog andere waardplanten zou moeten hebben. *Juniperus* wordt in de literatuur als de normale waardplant opgegeven.

* De determinatie werd bevestigd door Dr. A. DIAKONOFF te Leiden.

In een nieuw rieten dak van een huis te Wezep (Gld.) ontwikkelden zich talrijke rupsen van de soort *Chilo phragmitellus* (Hübner), een Crambide. Deze rupsen lieten zich aan de buitenzijde van het huis aan lange draden naar beneden zakken. De bewoners vroegen zich af, of deze rupsen schade zouden kunnen veroorzaken aan het dak, houtwerk, e.d.

De rupsen van deze soort leven in de halmen en wortelstokken van *Phragmites communis* Trin. en *Glyceria aquatica* Whlnbg. De jonge rupsen overwinteren in de toppen van de halmen van oude rietstengels. In het voorjaar gaan zij over in de jonge rietscheuten, waar de verpoping na enige tijd plaats vindt. De vliegtijd van de vlinders is van juni tot september.

De verklaring van dit merkwaardige geval is vrij eenvoudig. Het riet is in de winter, met de rupsen erin, geoogst en vervolgens blijkbaar direkt gebruikt, aanzien de rupsen in mei verschenen, ten tijde van hun verhuizing naar de jonge scheuten. Toen veroorzaakten zij schrik door hun plotselinge massale verschijning.

HEMIPTERA

COCCIDAE

Op een uit Zuid-Afrika geïmporteerde mango (*Mangifera indica* L.) werd de schildluis *Aulacaspis mangiferae* Newst. gevonden. Deze schildluis veroorzaakt in de landen van Z.O.-Azië en tropisch Afrika schade aan *Mangifera*.

Te Belfeld werd de schildluis *Pseudochermes fraxini* (Kltb.), de esseschorsluis, aangetroffen op es. Volgens REYNE (1957) is deze soort zeldzaam in Nederland. Deze auteur noemt de vindplaatsen Wageningen en Vorden (Gld.). Door ons werd in 1955 melding gemaakt van de vondst van deze soort bij inspectie van essen te Roosendaal. Een inlandse vondst in 1955 te St. Geertruid (L.) werd destijds abusievelijk niet gemeld.

Bij import van verschillende boomkwekerijgewassen uit de U.S.A. werden de volgende schildluizen aangetroffen:

1. op *Fraxinus* spec. uit Ohio, *Lepidosaphes ulmi* (L.).
2. op *Populus* spec. uit Massachusetts, *Chionaspis salicis-nigrae* Walsh en *Lepidosaphes ulmi* (L.). Hierbij kan worden opgemerkt, dat *Chionaspis salicis-nigrae* in Europa niet voorkomt en dit dus een ongewenste import zou zijn. Dit geldt in zekere zin ook voor de bovengenoemde Amerikaanse *Lepidosaphes ulmi*, welke soort in het Palaearcticum wel voorkomt, maar er zijn in de U.S.A. verschillende *Lepidosaphes*-soorten, die sterk op *Lepidosaphes ulmi* lijken.

Summary

Notes on insects causing damage in the Netherlands in 1964.

Literatuur

- REYNE, A., 1957, Nederlandse Schildluizen (Coccidae), *Wetensch. Med. Kon. Ned. nat. b. Ver.* 22 : 25.
- ROSSEM, G. VAN, 1944, Massaal optreden van een Bibionide (Diptera), *Ent. Ber.* 11 : 217.
- ROSSEM, G. VAN, et al., 1958, Verslag over het optreden van enige schadelijke insekten in het jaar 1957, *Ent. Ber.* 18 : 67; 1962, Verslag over het optreden van enige schadelijke insekten in het jaar 1961, *Ent. Ber.* 22 : 124.